

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ФРАНЧАЙЗИЙН ХУУЛИЙН ДАВУУ БОЛОН СУЛ ТАЛ

/Харьцуулсан судалгаа/

Ц.Норовдондог (Ph.D), Д.Байгалмаа, Г.Гэрэл

ОРШИЛ

УИХ-ын гишүүн Ж.Батзандангийн 2013 оны 10/1984 тоот захиалгын дагуу гадаадын зарим орны франчайзийн тухай хуулийн харьцуулсан судалгааг хийж хүргүүлээ.

Судалгааны ажлыг захиалгын хүрээнд интернэтийн нээлттэй эх сурвалжаар хайлт хийж олсон гадаадын зарим орны франчайзийн хууль ба түүний давуу, сул талуудыг харьцуулан гүйцэтгэсэн ба франчайзийн харилцааны онол, практикийн асуудлуудыг төдийлөн хөндөөгүй болно. Судалгаанд франчайзийн системийг өргөн ашигладаг Хятад, Бразил, Итали зэрэг орнуудыг сонгон авч, тэдгээрийн франчайзийн хууль, түүнтэй холбоотой эрх зүйн баримт бичгүүдийг ашиглалаа.

Судалгаанаас үзэхэд, дээрх орнуудын франчайзийн хууль нь франчайзийн харилцааг бүхэлд нь зохицуулах биш, хэсэгчилсэн байдлаар зохицуулж байгаа нь магадгүй тус бизнес нь өөрөө олон салбарыг хамарч олон чиглэлд хийгддэг, тухайн бизнесээсээ шалтгаалан франчайз шилжүүлэгч /franchiser/-ээс тавигдах нөхцөл нь өөр өөр байдаг гэх мэтийн хүчин зүйлүүдээс хамаарч франчайзийн харилцааг нэгдсэн байдлаар стандартчилах, хэм хэмжээ тогтооход хүндрэлтэй байдаг болов уу гэсэн таамаглал дэвшүүлж байна. Үүнээс улбаалан эдгээр орнуудын эрх зүйн актуудын нийтлэг зарчим нь франчайз хүлээн авагч /franchisee/-ийн эрх ашгийг хамгаалах, франчайз шилжүүлэгчийн үүргийг илүү тусгаж өгснөөрөө онцлогтой бөгөөд эрх зүйн орчны зохицуулалтыг хийхдээ франчайзийн системийн голлох баримт бичиг болох франчайзийн гэрээ /franchising contract/, франчайзийн системийн мэдэгдэл /franchise offer circular/-ийг илүү тодотгон тусгадаг юм байна.

Тухайлбал, Хятад улсын франчайзийн системийн эрх зүйн зохицуулалтанд франчайзийн гэрээ, франчайзийн системийн мэдэгдэл, франчайзийн бүртгэл, оролцогч талуудын хариуцлага зэргийг аль алиныг нь тусгахыг зорьсон бол Итали улс франчайзийн гэрээний талаар түлхүү тусгаж, Бразил улс франчайзийн системийн мэдэгдлийн талаар илүү тодорхой хуульчилсан байна.

Судалгааны сэдвийн агуулга:

1. Франчайзийн эрх зүйн зохицуулалтын тухай
2. Гадаадын зарим орны франчайзийн хууль, эрх зүйн баримт бичгүүдийн давуу ба сул талууд /Хятад, Итали, Бразил/
3. Хавсралт - Бразил улсын Франчайзийн хуулийн орчуулга /албан бус/

1. ФРАНЧАЙЗИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТУХАЙ

Эрх зүйн зохицуулалт нь нийгмийн тодорхой харилцааг зохицуулж, оролцогчдын эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор тодорхой хүн ам, нутаг дэвсгэр дээр заавал биелүүлж дагаж мөрдөх, төрийн эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон хэм хэмжээний цогц байх ёстой. Энэ ч утгаараа тухайн харилцаанд объектив, субъектив шинж чанартай бүхий л оролцоонд хэм хэмжээг тогтоохыг зорьсон байдаг.

Франчайзийн харилцааны тухайд, улс орнууд энэхүү харилцааг бие даасан франчайзийн тухай хуулиар, эсхүл бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд зохицуулж байна.

Өнөөгийн байдлаар, франчайзийн үйл ажиллагааны бие даасан хуультай 33 улс¹ байгаа ба ихэнх орнууд эрх зүйн ерөнхий орчинд, тухайлбал худалдааны хууль, барааны тэмдэгтийн тухай хууль, оюуны өмчийн болон бусад хууль тогтоомж, эрүүгийн хууль, иргэний хуулиар, эсхүл тэдгээрт хэсэгчилсэн байдлаар зохицуулалтыг тусгадаг байна.

АНУ-ын хуульч Susan Grueneberg, Joshua Schneiderman нарын улс орнуудын франчайзийн хуулийн зохицуулалтын талаарх судалгааны нийтлэлээс үзэхэд, бие даасан хуулиудын зарим нь франчайз шилжүүлэгч, франчайз хүлээн авагчийн хоорондын харилцааг зохицуулдаг бол зарим нь оролцогч талуудын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний найдвартай байдалд илүү үүрэг хүлээлгэдэг гэсэн байна.

Улс орнуудын франчайзийн хуулиар хариуцлагын хэлбэрийг тогтоохдоо ерөнхийдөө засгийн газрын эрх бүхий байгууллагаас торгууль ногдуулах хэлбэртэй байдаг. Хуулийн зөрчлийн хэлбэр болон зохицуулах байгууллагаас франчайз шилжүүлэгчид хүлээлгэсэн үүрэг даалгаврыг биелүүлж байгаа байдлаас хамаарч илүү хүнд шийтгэл ч оногдуулдаг зохицуулалттай улс орнууд байна. Жишээ нь, өмнөд Солонгост франчайз шилжүүлэгч нь буруу, төөрөгдүүлсэн мэдээллээр хангах, эсвэл нээлттэй байх ёстой материал баримт бичгийг орхигдуулах зэрэг луйврын шинжтэй үйлдэл хийсэн тохиолдолд их хэмжээний мөнгөн торгууль оногдуулах болон ял эдлүүлэх, хорих хүртэл шийтгэл оногдуулдаг.

Франчайзийн хуулинд нарийвчилсан, тодорхой заалтуудыг оруулснаар тухайн харилцаанд оролцогч талуудын эрсдлийг бууруулах, франчайзийн үйл ажиллагааг тодорхой болгох ач холбогдолтой боловч эрх зүйн хэм хэмжээ тодорхой бус байх нь франчайзийн харилцаанд бусад хуулиуд хаалт болох, зөрчилдөх тохиолдлууд гардаг байдаг. Зарим орнуудад худалдааны тэмдгийн лицензийг олгохдоо Технологийн дамжуулалтын хуулийг баримталдаг бол Ойрхи Дорнод болон Латин Америкийн орнуудад Худалдааны агентын хуулийг баримталж байгаа нь франчайз шилжүүлэгчийн оюуны өмчийг хамгаалах эрхийг үгүйсгэж байх жишээтэй.

Зарим тохиолдолд судлаачид, франчайзийн харилцааны хамгийн эхний алхам нь бизнес төлөвлөлтийн эрхийг зөрчдөг гэж үздэг. Жишээ нь, Канадын Онтарио мужийн /ер нь ихэнх орны/ франчайзийн хуулиар гэрээнд гарын үсэг зурах, төлбөр төлөхөөс өмнө нээлттэй баримт бичгийг франчайз хүлээн авагчид хүргүүлэхийг шаарддаг. Энэ нь франчайз хүлээн авагчийг шийдвэр гаргахаас өмнө бизнесийн мэдээллүүдээ өгч байгаа явдал бөгөөд энэ нь тухайн бизнес төлөвлөлтийн нууц алдагдаж байна гэж үзэхэд хүргэдэг. Хуулийн эдгээр зөрчилтэй талуудыг зохицуулах нь эрсдлийг бууруулах арга зам болох учраас эрх зүйн хэм хэмжээг тогтооход асуудлын гол нь оршиж байна.

Франчайзийн харилцааны эрх зүйн голлох баримт бичиг нь:

- Франчайзийн системийн мэдэгдэл /Franchise Offering Circular/
- Франчайзийн гэрээ /franchising contract/

Франчайзийн системийн мэдэгдэл /FOC/-ийн зорилго нь франчайз шилжүүлэгчийн тухай болон франчайзийн системийн танилцуулга, мөн албан ёсны болгож гарын үсэг зурах ёстой гэрээний тухай мэдээллээр франчайз хүлээн авагчдыг хангах явдал юм.

Франчайзийн системийн мэдэгдэлд нийтлэг байдлаар дараах мэдээллийг багтаадаг.

¹www.wikipedia.org

Үүнд:

- франчайз шилжүүлэгч, түүний харьяа компаниуд
- компанийн удирдах ажилтнууд
- франчайзийн системийн үйл ажиллагаа
- франчайзийн туршлага
- франчайзийн эхлэлтийн болон байнгын төлбөр
- шаардлагатай хөрөнгө оруулалт ба худалдан авалт
- нутаг дэвсгэрийн эрх
- франчайз шилжүүлэгч, франчайз хүлээн авагчийн үүрэг
- тухайн франчайзийн системийг ашиглаж байгаа бусад франчайз хүлээн авагчид мэдээллийг олгох хугацаа
- бусад шаардлагатай заалт

Франчайзийн гэрээгээр эрх шилжүүлэгч нь өөрийн фирмийн нэр, бараа буюу ажил, үйлчилгээний тэмдэг, бүтээгдэхүүний загвар, баглаа, боодол, түүнчлэн ажил хэргийн удирдлагын тогтолцоо, төлөвлөлт, харилцаа холбоо, бараа бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ олж авах үндсэн чиглэл зэрэг эдийн бус хөрөнгийг ашиглуулахаар тогтоосон журмаар бүрдүүлсэн лицензийг эрх хүлээн авагчид олгох, эрх хүлээн авагч нь эрх шилжүүлэгчийн боловсруулсан тогтолцоо, хамтын ажиллагааны хөтөлбөрийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж, түүнд зохих шагнал, хураамж, эсхүл орлогын тодорхой хувийг төлөх үүргийг тус тус хүлээнэ².

Франчайзийн гэрээнд Франчайз шилжүүлэгчийн үүрэг нэлээд чухал байдаг. Ерөнхийдөө гэрээнд дараах заалтууд зайлшгүй тусгагдсан байна. Үүнд:

- Франчайз шилжүүлэгчийн эрх үүрэг
- Франчайз хүлээн авагчийн эрх үүрэг
- Франчайз авагчид шилжүүлсэн эрх, онцгой эрх, хөнгөлөлт
- Франчайз хүлээн авагчаас төлөх төлбөр
- Гэрээний үргэлжлэх хугацаа
- Гэрээг сунгах үндэслэл
- Франчайзийн үйл ажиллагаанд нэгдэн орох зорилгоор хийсэн хөрөнгө оруулалтыг эргэн төлөгдөхөд хангалттай байх
- Франчайз хүлээн авагчийн санаачлагаар Франчайзаа худалдах буюу шилжүүлэх, энэ тохиолдолд гэрээг Франчайз шилжүүлэгчийн санаачилгаар битүүмжлэх эрхийн талаарх заалт
- Франчайзыг ашиглах тухай заалт
- Франчайзийн тогтолцоонд Франчайз шилжүүлэгчийн зүгээс өөрчлөлт хийх, шинэлэг арга нэвтрүүлэх эрх
- Гэрээг цуцлах нөхцлүүд
- Гэрээг цуцласны дараа Франчайз шилжүүлэгчийн буюу бусад өмчлөгчийн мэдэлд буй оюуны болон бусад хөрөнгийг шилжүүлэх тухай заалт

2. ГАДААД ОРНУУДЫН ФРАНЧАЙЗИЙН ХУУЛИЙН ДАВУУ БА СУЛ ТАЛУУД

Судалгааны захиалгын дагуу франчайзийн хуулийн давуу, сул талуудыг судлахдаа Хятад, Бразил, Итали улсуудын хууль, эрх зүйн баримт бичгүүдэд тусгагдсан хэм хэмжээний онцлог байдлуудыг харьцуулан гаргахыг зорьсон болно. Хятад улсын франчайзийн эрх зүйн баримт бичгүүдийн давуу талуудыг тоочих байдлаар гарган тавьсан бол Итали, Бразил улсуудын франчайзийн хуулийн давуу, сул талуудыг харьцуулахдаа үндсэн 6 бүлэг асуудлыг хэрхэн тусгасан талаар харахыг зорьсон болно.

²Монгол Улсын Иргэний хуулийн 333.1 дэх заалт.

2.1. БНХАУ

Хятад улс нь эдийн засгийн хувьд хурдацтай хөгжиж буй томоохон зах зээлтэй улсуудын тоонд ордог ба түүнчлэн сүүлийн жилүүдэд франчайзийн систем хамгийн их хөгжсөн улсад тооцогдох болсон. Хятад улсад анх 1987 онд гадаадын KFC түргэн хоолны сүлжээ нээгдсэнээс хойш холбогдох хууль, эрх зүйн зохицуулалтын орчин аажмаар хөгжин сайжирсаар харьцангуй төгс болсон байна. Статистикийн бүрэн бус тоон үзүүлэлтээр Хятад улсад өнөөгийн байдлаар ойролцоогоор 5000 гаруй франчайзийн систем байдаг байна.

Хятад улсын франчайзийн үйл ажиллагааг зохицуулдаг гол эрх зүйн зохицуулалтад доорх засгийн газрын тогтоол, журмууд багтана:

- **Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол** /Regulations on Administering Commercial Franchises/
– Энэхүү засгийн газрын тогтоол нь 2007 оны 1 сарын 31-ний өдөр Засгийн газрын 167 дахь удаагийн Байнгын хорооны хурлаар батлагдаж улмаар 2007 оны 5 сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн. Тус тогтоол нь нийт таван бүлэг, 34 зүйлтэй ба нийтлэг үндэслэл, франчайзийн үйл ажиллагаа, нээлттэй баримт бичигтэй танилцах, хуулийн хариуцлага, бусад зүйл заалт зэрэг франчайзийн хүрээний харилцааны үндсийг хуульчилжээ.
- **Франчайзийн бүртгэлийн тухай захиргааны журам /шинэчилсэн найруулга/**, /Administrative Rules for the Record-filing of Commercial Franchises/
– Энэхүү журам нь 2011 оны 11 сарын 7-ны өдөр Худалдааны яамны 56 дахь удаагийн хурлаар батлагдаж, 2012 оны 2 сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн. Тус журам нь нийт 21 зүйлтэй, ба франчайзийн үйл ажиллагааны удирдлагыг сайжруулах, франчайзийн зах зээлийн хэв журмыг стандартжуулах зорилгоор “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-ын холбогдох зүйл заалтанд үндэслэн тус журмыг гаргасан байна.
- **Франчайзийн нээлттэй баримт бичгийн тухай захиргааны журам /шинэчилсэн найруулга/**, /Administrative Rules on Commercial Franchise – Information Disclosure/
– Энэхүү журам нь 2012 оны 1 сарын 18-ны өдөр Худалдааны яамны 60 дахь удаагийн хурлаар батлагдаж, 2012 оны 4 сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн. Тус журам нь нийт 12 зүйлтэй, ба эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагч хоёр талын хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах зорилгоор “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-д үндэслэн тус журмыг гаргасан байна.

Франчайз хурдацтай хөгжиж байгаа хэдий ч франчайзийн үйл ажиллагаанд янз бүрийн эрсдэл, асуудлууд үүсч байдаг. Жишээлбэл, зарим франчайзийн эрх шилжүүлэгч тохирох шаардлага, нөхцөлүүдийг хангадаггүй, франчайзийн үйл ажиллагаа стандартчилагдаагүй, зах зээлийн тогтолцоо эмх замбараагүй, эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагчын хуулийн дагуу эдлэх эрхийг хамгаалах баталгаа байхгүй байх, франчайзийн үйл ажиллагааны нэрээр луйвар хийх, хуурч мэхлэх зэрэг хууль зөрчсөн асуудлууд байнга үүсдэг. Эдгээр үүсч болох асуудлуудыг шийдвэрлэхээр бусад орнуудын хууль, эрх зүйн зохицуулалтыг судалж үзсэнээр дээрх тогтоол, журмыг баталж гаргасан байна.

Франчайзийн үйл ажиллагаанд тулгарч байсан эрсдэл, асуудлуудыг шийдвэрлэж чадах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлсэн нь энэхүү тогтоол, журмын давуу тал болно. Эдгээр давуу талуудаас дурдвал:

1. Франчайзийн үйл ажиллагаа явуулахад эрх шилжүүлэгчид тавигдах нөхцөлүүдийг “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-д тодорхой тусгасан байна. Үүнд:
 - 3-р зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар, “Франчайзийн үйл ажиллагаанд эрх шилжүүлэгч нь зөвхөн байгууллага байх ба бусад нэгж, хувь хүн байж болохгүй.”
 - 7-р зүйлийн 1 дэх хэсэгт зааснаар, “Франчайзийн үйл ажиллагаа явуулж буй эрх шилжүүлэгч нь зайлшгүй боловсронгуй бизнесийн загвартай байх ёстой ба түүнчлэн эрх хүлээн авагчид үйл ажиллагаа явуулах зааварчилгаа, техникийн туслалцаа үзүүлэх болон бизнес явуулах сургалт зэрэг үйлчилгээг байнга үзүүлэх ёстой.”
 - 7-р зүйлийн 2 дахь хэсэгт зааснаар, “Франчайзийн үйл ажиллагаа явуулахын тулд эрх шилжүүлэгч нь 2-оос дээш шууд салбартай байх ёстой ба түүнчлэн нэгээс дээш жил үйл ажиллагаа явуулсан байх шаардлагатай.”

Эдгээр заалтуудыг тусгаж өгснөөр франчайзийн нэрээр байгууллага болон хувь хүн, нэгж луйвар хийхээс сэргийлж чадна. Мөн эрх шилжүүлэгчийн шууд салбар нь тодорхой үлгэр дуурайлал үзүүлэх боломжтой тул, бусад үйл ажиллагаа явуулах салбаруудад тухайн барааны тэмдэг, бизнесийн загвар болон үйл ажиллагааны нөхцөл байдлыг ойлгож танилцахад давуу тал болно.
2. Эрх шилжүүлэгчийн нээлттэй баримт бичгийн тогтолцоог тусгасан. Эрх шилжүүлэгчийн нээлттэй баримт бичгийг танилцуулснаар эрх хүлээн авагч цаг хугацаанд нь, бүрэн бүтэн, үнэн зөв холбогдох нөхцөл байдлын талаар ойлголттой болох баталгаа өгдөг. Эрх хүлээн авагч бүрэн бүтэн, хангалттай мэдээлэлд тулгуурлан хөрөнгө оруулалтын шийдвэр гаргаснаар, хууран мэхлэлтэнд өртөхөөс сэргийлэхэд чухал нөлөөтэй байдаг. Тиймээс аливаа франчайзийн хууль, эрх зүйн зохицуулалттай улсуудад нээлттэй баримт бичиг нь чухал ач холбогдолтой гэж үздэг. Иймээс олон улсын туршлага, арга барилыг судалсны үндсэнд БНХАУ-ын “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-д нээлттэй баримт бичгийн талаар тусгайлсан бүлэг байдаг. Мөн түүнчлэн “Франчайзийн нээлттэй баримт бичгийн тухай захиргааны журам”-ыг франчайзийн хоёр талын эрх ашгийг хамгаалахаар гаргасан байна. Үүнд:
 - Нээлттэй баримт бичиг гэсэн гуравдугаар бүлгийн 21-р зүйлд зааснаар “Эрх шилжүүлэгч нь франчайзийн гэрээ байгуулахаас 30-аас доошгүй өдрийн өмнө эрх хүлээн авагчид энэ тогтоолын 22-р зүйлд заасан нээлттэй баримт бичгийг бичгээр мөн гэрээний загварыг бичгээр гарган өгч танилцуулах шаардлагатай.”
 - 22-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгч нь эрх хүлээн авагчид дараах мэдээллийг багтаасан нээлттэй баримт бичгийг гарган өгнө:
 - 1) Эрх шилжүүлэгчийн нэр, хаяг, хуулийн төлөөлөгч, бүртгэлтэй хөрөнгийн хэмжээ, үйл ажиллагаа явуулах хүрээ болон франчайзийн үйл ажиллагааны үндсэн мэдээлэл
 - 2) Эрх шилжүүлэгчийн бүртгүүлсэн барааны тэмдэг, байгууллагын марк, патентын эрх, арга ажиллагаа (know-how) болон бизнесийн загварын үндсэн мэдээлэл
 - 3) Франчайзийн төлбөрийн төрөл, хэмжээ болон төлөх хэлбэр
 - 4) Эрх хүлээн авагчид бараа бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ, тоног төхөөрөмжийн үнэ, нөхцөлийг гарган өгөх
 - 5) Эрх хүлээн авагчид бизнесийн зааварчилгаа, техникийн туслалцаа үзүүлэх, бизнесийн сургалт зэрэг үйлчилгээний нарийвчилсан агуулга, үйлчилгээ үзүүлэх арга хэлбэр, болон гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөг байнга гарган өгнө.
 - 6) Эрх хүлээн авагчийн бизнесийн үйл ажиллагаанд зааварчилгаа өгөх болон хяналт тавих бодитой арга хэмжээнүүд
 - 7) Франчайзийн сүлжээнд зориулсан хөрөнгө оруулалтын төсөв

- 8) Хятад улсын газар нутагт эрх хүлээн авагчын тоо, тархалт байршил болон бизнесийн үнэлгээ
 - 9) Сүүлийн 2 жилийн Санхүү бүртгэлийн аудитын тайлан тэнцэлийн дүгнэлт болон аудитын тайлан
 - 10) Сүүлийн 5 жилийн доторх франчайзтай холбоотой шүүх үйл ажиллагаа болон арбитрын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл
 - 11) Эрх шилжүүлэгч болон бусад хуулийн төлөөлөгчийн хууль зөрчсөн бизнесийн үйл ажиллагааны талаарх тэмдэглэл
 - 12) Засгийн газрын худалдааны яамнаас шаардсан бусад мэдээлэл
 - 23-р зүйлд зааснаар Эрх шилжүүлэгч нь эрх хүлээн авагчид гарган өгсөн нээлттэй баримт бичиг нь зайлшгүй үнэн зөв, бодитой, бүрэн бүтэн байх шаардлагатай ба холбогдох мэдээллийг нуун дарагдуулж эсвэл худал мэдээлэл гарган өгч болохгүй.
 - Эрх шилжүүлэгч нь эрх хүлээн авагчид гарган өгсөн нээлттэй баримт бичигт томоохон өөрчлөлт гарвал, эрх хүлээн авагчид цаг хугацаанд нь мэдэгдэх ёстой.
 - Эрх шилжүүлэгч холбогдох мэдээллийг нуун дарагдуулсан эсвэл гарган өгсөн нээлттэй баримт бичиг нь худал хуурамч бол, эрх хүлээн авагч нь франчайзийн гэрээг цуцалж болно.”
 - 17-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгч нь эрх хүлээн авагчаас хураан авсан реклам, зар сурталчилгааны төлбөрийг гэрээнд заасан зориулалтын дагуу ашиглах ёстой. Реклам, зар сурталчилгааны төлбөрийг ашигласан мэдээллийг цаг тухайд нь эрх хүлээн авагчид танилцуулна.
 - 18-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр, эрх хүлээн авагч нь бусдад франчайзийн эрхийг шилжүүлж болохгүй.
 - Эрх хүлээн авагч нь эрх шилжүүлэгчийн бизнесийн нууцыг бусдад задлах эсвэл ашиглахыг зөвшөөрч болохгүй.
 - “Франчайзийн нээлттэй баримт бичгийн тухай захиргааны журам”-ын 9 дүгээр зүйлд зааснаар “Эрх шилжүүлэгчийн мэдээллийг нуун дарагдуулснаас эсвэл худал хуурамч нээлттэй баримт бичиг танилцуулснаас болж франчайзийн гэрээний гүйцэтгэлд нөлөөлсөн, мөн түүнчлэн гэрээний зорилго биелэгдэх боломжгүй болсон тохиолдолд, эрх хүлээн авагч нь франчайзийн гэрээг цуцалж болно.”
 - “Франчайзийн нээлттэй баримт бичгийн тухай захиргааны журам”-ын 7 дугаар зүйлд зааснаар “Эрх шилжүүлэгч нь эрх хүлээн авагчид нээлттэй баримт бичгийг танилцуулахын өмнө, эрх хүлээн авагчид мэдээллийн нууцыг хадгалах хэлэлцээрт гарын үсэг зурах шаардлага тавих эрхтэй.
 - Франчайзийн гэрээ байгуулсан, байгуулаагүй аль ч тохиолдолд, эрх хүлээн авагч гэрээ байгуулах явцад олж авсан бизнесийн мэдээллийн нууцыг задруулах эсвэл зохисгүй ашиглаж болохгүй.
 - Франчайзийн гэрээ дуусгавар болсны дараа, гэрээ дуусгавар болсны дараах нууц хадгалах хэлэлцээрийг байгуулаагүй байсан ч, эрх хүлээн авагч нь гэрээний харилцаанд олж авсан бизнесийн нууцыг хадгалах үүрэгтэй.
 - Эрх хүлээн авагч нь дээр дурдсан хоёр заалтыг зөрчин бизнесийн нууцыг задруулснаас эсвэл зохисгүй ашигласнаас үүдэн эрх шилжүүлэгчид болон бусдад хохирол учруулсан тохиолдолд, учирсан хохирлыг нөхөн барагдуулах ёстой.
3. Энэ тогтоолд мөн эрх шилжүүлэгч бүртгэлд хамрагдах тогтолцоог тусгасан. Франчайзийн үйл ажиллагааг явуулах нь хувь хүний иргэний эрхийн асуудал боловч Засгийн газраас зах зээлийн хэв журмыг сахиулахын тулд тухайн бизнесийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих шаардлагатай байдаг. Худалдааны яаманд эрх шилжүүлэгчийн талаар

холбогдох мэдээллийг цаг хугацаанд нь олж авах, эрх шилжүүлэгчийн бизнесийг стандартчилах, үйл ажиллагаанд хяналт тавих зэрэгт хялбар дөхөм байх үүднээс, “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-ын 8, 9, 10-р зүйлд эрх шилжүүлэгчийн бүртгэлийн тогтолцоог тусгасан байна. Үүнд зааснаар:

- 8-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгч нь франчайзийн гэрээг анх байгуулсан өдрөөс эхлэн 15 өдрийн дотор, Худалдааны яаманд бүртгүүлэх ёстой.

Эрх шилжүүлэгч нь худалдааны яаманд бүртгэл хийлгэхдээ дараах шаардлагатай баримт бичиг, материалуудыг бүрдүүлэн өгнө:

- 1) Үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хуулбар, эсвэл байгууллагын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар
- 2) Франчайзийн гэрээний загвар
- 3) Франчайзийн үйл ажиллагааны гарын авлага
- 4) Зах зээлийн төлөвлөгөө
- 5) Энэ тогтоолын 7-р зүйлд заасан хэсгийн бичгээр гаргасан амлалт болон холбогдох тодорхойлолт материалууд, болон

Засгийн газрын Худалдааны яамнаас шаардсан бусад баримт бичиг, материалууд

- 9-р зүйлд зааснаар, Худалдааны яам нь эрх шилжүүлэгчийн бүрдүүлэн өгсөн энэ тогтоолын 8-р зүйлд заасан баримт бичиг, материалуудыг хүлээн авснаас эхлэн 10 өдрийн дотор бүртгэл хийх ба эрх шилжүүлэгчид мэдээлнэ. Эрх шилжүүлэгчийн бүрдүүлэн өгсөн баримт бичиг, материал бүрэн бус бол, Худалдааны яамнаас 7 өдрийн дотор нөхөн бүрдүүлж өгөхийг шаардаж болно.
- 10-р зүйлд зааснаар, Худалдааны яам нь бүртгэл хийлгэсэн эрх шилжүүлэгчийн нэрсийн жагсаалтыг засгийн газрын вэб хуудсанд нийтлэх ба цаг тухайд нь нэрсийн жагсаалтыг шинэчилнэ.

4. Франчайзийн гэрээг стандартчилах талаар тогтоолд тусгасан байна. Франчайзийн гэрээнд эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагчын хоорондын эрх, үүргийг тодорхой тусгах нь зүйтэй. Франчайзийн үйл ажиллагаанд үүсдэг ихэнх асуудал, маргаан нь франчайзийн гэрээний стандартчилал хангалтгүй байгаатай шууд холбоотой байдаг. Тиймээс “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”-д доорх заалтуудыг тусгаж өгсөн нь давуу тал болсон гэж үзэж байна.

- 11-р зүйлд зааснаар, Франчайзийн үйл ажиллагаанд оролцогч эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагч нь франчайзийн гэрээг бичгээр байгуулна.

Франчайзийн гэрээнд дараах гол гэрээний нөхцлүүдийг оруулсан байх шаардлагатай:

- 1) Эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагчын үндсэн мэдээлэл
- 2) Франчайзийн агуулга/утга болон гэрээний үргэлжлэх хугацаа
- 3) Франчайзийн төлбөрийн төрөл, хэмжээ болон төлөх хэлбэр
- 4) Бизнесийн зааварчилгаа, техникийн туслалцаа үзүүлэх болон бизнесийн сургалт зэрэг үйлчилгээний бодит агуулга болон үйлчилгээ үзүүлэх хэлбэр
- 5) Бараа бүтээгдэхүүн болон ажил үйлчилгээний чанар, стандартын шаардлага болон баталгаа өгөх арга хэмжээ /guarantee measures/
- 6) Бараа бүтээгдэхүүн болон ажил үйлчилгээний борлуулалтын урамшуулал болон реклам, зар сурталчилгаа
- 7) Франчайзийн үйл ажиллагааны хэрэглэгчдийн эрх ашигийг хамгаалах болон хохирлыг барагдуулах/нөхөн төлбөр төлөх хариуцлага
- 8) Франчайзийн гэрээнд өөрчлөлт оруулах, гэрээг цуцлах, дуусгавар болох
- 9) Гэрээг зөрчихөд тооцох хариуцлага
- 10) Маргааныг шийдвэрлэх арга зам
- 11) Эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагчын хооронд тохиролцсон бусад зүйлс

- 12-р зүйлд зааснаар, Эрх хүлээн авагч нь франчайзийн гэрээг байгуулснаас хойш тодорхой хугацаанд дангаараа гэрээг цуцалж болно гэсэн заалтыг эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагч франчайзийн гэрээнд заавал тохиролцон тогтооно.
 - 13-р зүйлд зааснаар, Эрх хүлээн авагч зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд, франчайзийн гэрээнд франчайзийн үйл ажиллагааны хугацааг 3-аас доошгүй жил байхаар заана.
 - Эрх шилжүүлэгч болон эрх хүлээн авагч нь франчайзийн гэрээг шинэчилсэн бол дээрх заалтыг мөрдөхгүй.
5. Тогтоолд тусгасан зүйл заалтуудыг үнэн зөв мөрдүүлэх зорилгоор, эрх шилжүүлэгч нь франчайзийн үйл ажиллагааг явуулахад тохирох нөхцөлийг хангаагүй, тогтоосон журмын дагуу Худалдааны яаманд бүртгүүлээгүй, эрх шилжүүлэгч нь холбогдох стандартжуулалтыг зөрчсөн, нээлттэй баримт бичгийг танилцуулахад тавигдах шаардлагыг зөрчсөн зэрэг тохиолдолд, чанга хатуу хуулийн хариуцлагыг авах талаар тогтоолын дөрөвдүгээр бүлэгт тодорхой тусгасан байна. Үүнээс зарим заалтуудыг дурьдвал:
- Дөрөвдүгээр бүлгийн 24-р зүйлд зааснаар, эрх шилжүүлэгчид энэ тогтоолын 7-(2) дахь зүйлд заасан нөхцлийг хангаагүйгээр франчайзийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол, Худалдааны яамнаас зөрчлийг арилгуулахыг шаардах ба хууль зөрчиж олсон ашгийг хураан авч, 100,000-аас 500,000 хүртэлх юаниар торгох ба энэ талаар олон нийтэд зарлана.
 - Франчайзийн үйл ажиллагаанд эрх шилжүүлэгч нь байгууллагаас бусад нэгж, хувь хүн бол, Худалдааны яамнаас хууль зөрчсөн бизнесийн үйл ажиллагааг зогсоохыг шаардах ба хууль зөрчиж олсон ашгийг хураан авч, 100,000-аас 500,000 хүртэлх юаниар торгоно.
 - 25-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгч нь энэ тогтоолын 8-р зүйлд зааснаар Худалдааны яаманд бүртгэл хийлгээгүй бол, Худалдааны яамнаас тодорхой хугацаа зааж бүртгэл хийлгэхийг шаардах ба 10,000-аас 50,000 хүртэлх юаниар торгоно. Заасан хугацаа өнгөрсөн ч бүртгүүлээгүй тохиолдолд, 50, 000-аас 100, 000 хүртэлх юаниар торгох ба энэ талаар олон нийтэд зарлана.
 - 28-р зүйлд зааснаар, Эрх шилжүүлэгч нь энэ тогтоолын 21 болон 23 дугаар зүйлийг зөрчсөнийг эрх хүлээн авагч нь Худалдааны яаманд мэдэгдэн шалгуулж үнэн зөв болох нь тогтоогдсон тохиолдолд, Худалдааны яамнаас зөрчлийг арилгуулахыг шаардах ба 10,000-аас 50,000 хүртэлх юаниар торгоно. Хэрэв нөхцөл байдал хүнд тохиолдолд, 50,000-аас 100,000 хүртэлх юаниар торгох ба энэ талаар олон нийтэд зарлана.

2.2. Итали улс

Итали улс нь 2004 онд анх Франчайзийн тухай хуулийг баталсан ба энэ хууль нь 2005 оноос хэрэгжиж эхэлсэн. Франчайзийн үйл ажиллагааг зохицуулдаг хууль, эрх зүйн зохицуулалтад доорх хууль, журмууд багтана:

- **Франчайзийн тухай хууль**, Хууль №129, 2004 оны 5 сарын 6. /*Rules on commercial franchising, the Franchising Act. Act No. 129/*
 – Энэхүү хууль нь 2004 оны 5 сарын 6-ны өдөр батлагдаж улмаар 2004 оны 5 сарын 25-ны өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн. Тус хууль нь нийт 9 зүйлтэй ба хуулийн нэр томъёо, тодорхойлолт, хуулийн хүрээ, франчайзийн гэрээний загвар, нөхцөл, франчайз шилжүүлэгчийн үүрэг, франчайз хүлээн авагчийн үүрэг, гэрээ байгуулахаас өмнөх үүрэг, эвлэрэл, гэрээ цуцлах, бусад зүйл заалт зэрэг франчайзийн хүрээний харилцааны үндсийг хуульчилжээ.

- **Франчайзийн тухай тогтоол, Засгийн газрын тогтоол №204. /Regulation on Commercial franchising, the Franchising Regulation, Ministerial Decree No. 204/**
– Энэхүү Засгийн газрын тогтоол нь 2005 оны 9 сарын 2-ны өдөр батлагдаж улмаар 2005 оны 10 сарын 19-ний өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэн. Тус тогтоол нь маш богино тогтоол ба нийт 3 зүйлтэй, нэгдүгээр зүйлд өргөдлийн талаар тусгасан харин хоёрдугаар зүйлд нээлттэй баримт бичиг буюу гадаадад үйл ажиллагаа явуулдаг франчайз шилжүүлэгчийн танилцуулах шаардлагатай нээлттэй баримт бичиг, гуравдугаар зүйлд бусад зүйл заалтыг тусгасан байна.

Франчайзийн тухай хууль, Хууль №129

Итали улсын Франчайзийн тухай хууль нь маш товчхон хууль боловч энэхүү хуулиар франчайзийн гэрээнд түгээмэл шаардагдах зүйл заалтуудыг тусгасан байдаг ба франчайз хүлээн авагчийн эрх ашгийг хамгаалахыг зорьсон байна. Тус хуулийн давуу, сул талуудыг хүснэгт-1-ээр харьцуулав.

Хүснэгт 1.

№	Хуулийн заалтууд	Давуу тал	Сул тал
1	<p>Франчайз шилжүүлэгчийн эрх, үүрэг</p> <p>Франчайзийн тухай хуулийн 4-р зүйлд франчайз шилжүүлэгчийн үүргийг зааж өгсөн байна. Франчайз шилжүүлэгч дараах үүрэгтэй:</p> <p>Франчайз шилжүүлэгч нь франчайзийн гэрээнд гарын үсэг зурахаас 30-аас доошгүй өдрийн өмнө тухайн франчайз хүлээн авагчид гэрээний загварыг нээлттэй баримт бичгийн хамт гарган өгч танилцуулна. Нээлттэй баримт бичиг нь дараах мэдээллүүдээс бүрдэнэ. Үүнд:</p> <p>а) Франчайз шилжүүлэгчийн хууль ёсны нэр, компанийн хөрөнгө болон франчайз хүлээн авагчийн хүсэлтийн дагуу сүүлийн гурван жилийн санхүүгийн тайлан, хэрэв франчайз шилжүүлэгч тухайн үйл ажиллагааг явуулаад гурван жил хүрээгүй бол байгуулагдсанаас хойшхи санхүүгийн тайлан зэрэг гол мэдээллүүд</p> <p>б) Франчайзийн системд хэрэглэж буй барааны тэмдэг, болон бүртгэлийн талаарх мэдээлэл, депозит, эсвэл гуравдагч тал болох барааны тэмдэгний эзэмшигчээс франчайз шилжүүлэгчид олгосон зөвшөөрөл, эсвэл барааны тэмдгийн бодит хэрэглээг илэрхийлсэн баримт бичиг</p> <p>с) Бизнесийн үйл ажиллагааны зорилгыг тодорхойлсон товч тодорхойлолт</p> <p>д) Франчайзийн системд оролцогч талуудын явуулж буй үйл ажиллагааны жагсаалт</p> <p>е) Сүүлийн гурван жилийн хугацаанд оролцогч талуудын тоо, байршил, төрлийг жил жилээр нь гаргасан мэдээллийг тодорхойлсон байх, хэрэв франчайз шилжүүлэгч тухайн үйл ажиллагааг явуулаад гурван жил хүрээгүй бол байгуулагдсанаас хойшхи мэдээллийг тодорхойлсон байх.</p> <p>ф) Сүүлийн гурван жилийн шүүх, арбитрын үйл ажиллагааны талаарх тодорхойлолт</p>	<p>- Франчайз шилжүүлэгчийн үүргийг тусгахдаа нээлттэй баримт бичигт тусгагдах нөхцлүүдээр үүрэгжүүлсэн ба мэдэгдэл өгөх хугацааг 30 хоногоор тогтоож өгсөн нь франчайз хүлээн авагчийн хувьд шийдвэр гаргах, бусад шаардлагуудыг биелүүлэх, мэдээллийг баталгаажуулах зэрэг боломжуудийг бий болгосноороо давуу талтай.</p> <p>- Нээлттэй баримт бичигт тусгах ёстой мэдээлэлд сүүлийн гурван жилийн шүүх, арбитрын үйл ажиллагааны талаарх тодорхойлолт байхаар тусгасан нь франчайз хүлээн авагчийг үнэн зөв мэдээллээр хангах ач холбогдолтой.</p>	<p>- франчайз шилжүүлэгчид өөрт нь тавигдах нөхцөл шаардлагууд хуульчлагдаагүй,</p> <p>- Нээлттэй баримт бичигт тусгах ёстой мэдээллүүд бүрэн биш, 6 заалтаар хязгаарлагдсан.</p> <p>- Франчайз шилжүүлэгчийн эрх тусгагдаагүй.</p>

2	<p><u>Франчайз хүлээн авагчийн эрх, үүрэг</u></p> <p>- Франчайзийн тухай хуулийн 5-р зүйлд франчайз хүлээн авагчийн үүргийг заасан ба франчайз хүлээн авагч дараах үүрэгтэй: Франчайз шилжүүлэгчийн зөвшөөрөлгүйгээр тухайн худалдааг шилжүүлэхийг хориглоно. Бизнесийн нууцыг хадгалах үүрэгтэй.</p> <p>- Франчайзийн тухай хуулийн гэрээ цуцлах гэсэн 8-р зүйлд зааснаар, хэрэв талууд худал хуурамч мэдээдэл, баримт бичиг гарган танилцуулсан бол, франчайз хүлээн авагч нь гэрээг цуцалж болох ба учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.</p>	<p>- 5-р зүйлээр тусгасан заалтууд нь франчайзерын эрсдлийг бууруулах давуу талтай.</p> <p>- Тус хуулийн 8-р заалт нь франчайз хүлээн авагчийн хувьд эдлэх эрхийг зааж өгсөн цорын ганц заалт бөгөөд энэ нь франчайз хүлээн авагчийн эрсдлийг бууруулах давуу талтай. Түүнчлэн учирсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх заалт оруулсан нь бүр ч ач холбогдолтой гэж үзлээ.</p>	<p>- Франчайз хүлээн авагчийн үүргийн хувьд 2 заалт оруулсан хэдий ч нийтлэг үүргүүд нь бүрэн тусгагдаагүй.</p> <p>- Франчайз хүлээн авагчийн эрх бүрэн тусгагдаагүй.</p>
3	<p><u>Франчайзийн системийн үндсэн баримт бичгүүд:</u></p> <p><u>Франчайзийн гэрээ</u> Тус хуулийн 3-р зүйлд франчайзийн гэрээний загвар, нөхцлийг заасан.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Франчайзийн гэрээг заавал бичгээр хийх ба бичгээр хийгээгүй тохиолдолд хүчингүйд тооцно. 2. Франчайз шилжүүлэгч нь салбар сүлжээгээ байгуулахын тулд зах зээл дээр туршлагатай мэргэшсэн бизнесийн загвартай байх ёстой. 3. Франчайзийн гэрээний хугацаа гурваас доошгүй жил байна. 4. Франчайзийн гэрээнд доорх нөхцлүүдийг тусгана: <ol style="list-style-type: none"> I. Франчайзийн үйл ажиллагааг эхлэхээс өмнө франчайз хүлээн авагчийн төлөх шаардлагатай анхны төлбөр болон хөрөнгө оруулалтын нийт хэмжээ II. Франчайз шилжүүлэгчид төлөх ёстой рояалти болон төлбөрүүд III. Нутаг дэвсгэрийн онцгой эрх /хэрэв байвал/ IV. Франчайз хүлээн авагчид шилжүүлэх арга ажиллагаа /know-how/ V. Франчайз хүлээн авагчид нэмэлт шаардлагатай арга ажиллагааны /know-how/ танигдсан шалгуур VI. Франчайз шилжүүлэгчээс үзүүлэх ажил үйлчилгээ, техникийн туслалцаа, сургалт VII. Гэрээний шинэчлэлт, гэрээ дуусгавар болох, гэрээг шилжүүлэх 	<p>- Франчайзийн гэрээний стандартчилалыг хуулчилж өгснөөрөө давуу талтай.</p>	<p>- Гэрээнд тусгах нөхцлүүдийг заасан боловч тэдгээр нь ерөнхий чиглүүлсэн байдлаар тусгагдсан.</p>

	<u>Франчайзийн системийн мэдэгдэл</u> Франчайзийн системийн мэдэгдэлтэй холбогдох заалт нь дээр франчайзерийн үүргийн хэсэгт орсон.	- Тайлбарыг тус хүснэгтийн 1 дэх мөрнөөс уншина уу.	
4	<u>Хариуцлага</u> Франчайзийн тухай хуулийн гэрээ цуцлах гэсэн 8-р зүйлд зааснаар, хэрэв талууд худал хуурамч мэдээдэл, баримт бичиг гарган танилцуулсан бол, франчайз хүлээн авагч нь гэрээг цуцалж болох ба учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлнэ.	Энэ заалтыг дээр тайлбарлахдаа нэг талаас франчайз хүлээн авагчийн эрхтэй холбон үзсэн бөгөөд нөгөө талаас франчайз ш и л ж ү ү л э г ч и д хариуцлага тооцох боломжийг бий болгосон заалт гэж үзэж байна.	Энэ заалтаас өөрөөр хариуцлагын тогтолцоог заасан хэм хэмжээг тусгаагүй.
5	<u>Бүртгэлийн систем</u>	-	Бүртгэлийн системийн талаар хуульчлаагүй.
6	<u>Бусад</u> - Франчайзийн тухай хуулийн гэрээ байгуулахаас өмнөх үүрэг гэсэн 6-р зүйлд зааснаар, Франчайзийн үйл ажиллагаанд оролцогч хоёр талуудын гэрээний өмнөх үүрэгт: а) Хоёр тал үнэнч шудрага байх үүрэгтэй. б) Оролцогч талууд гэрээ байгуулахад шаардагдах хэрэгцээтэй мэдээллийг нөгөө талдаа гарган өгч танилцуулах үүрэгтэй. - Франчайзийн тухай хуулийн эвлэрэл гэсэн 7-р зүйлд зааснаар, франчайзийн гэрээнд маргаан үүссэн тохиолдолд талууд шүүх эсвэл арбитраж хандахаас өмнө, франчайз хүлээн авагчийн байрлах тухайн орон нутгийн Худалдааны танхимд /Chamber of Commerce/ эвлэрлийн процедурыг хэрэгжүүлнэ. - Франчайзийн тухай хуулийн бусад зүйл заалт гэсэн 9-р зүйлд зааснаар, хэрэв энэ хууль хүчин төгөлдөр мөрдөгдөхөөс өмнө байгуулсан франчайзийн гэрээг энэ хууль хүчин төгөлдөр мөрдөгдсөнөөс хойш 1 жилийн дотор гэрээгээ албан ёсоор болгон бичгээр байгуулна.	- гэрээ байгуулахаас өмнөх хугацааны талуудын үүргийг тусгаж өгснөөр давуу талтай. -маргааныг шийдвэрлэхдээ энэхүү заалт нь франчайз хүлээн авагчийн эрх ашигт илүү нийцүүлсэн. - хууль мөрдөгдөхөөс өмнөх хугацаанд байгуулсан франчайзийн гэрээг хуулиар стандартчилагдсан гэрээнд нийцүүлэн хийх боломжийг олгосноороо давуу талтай.	- Гэрээ байгуулахаас өмнөх хугацааны талуудын үүрэгт франчайз хүлээн авагчийг бизнесийн нууц задруулахгүй байх үүргийг тусгаагүй нь сул талтай. Учир нь, франчайз хүлээн авагч нь франчайзын системийн мэдэгдэлтэй танилцсны дараагаар тус үйл ажиллагаанд нэгдэлгүй бизнесийн нууцыг хулгайлах, задруулах асуудлууд байдаг.

Франчайзийн тухай тогтоол, Засгийн газрын тогтоол №204

Франчайзийн тухай тогтоол нь тусгайлан Итали улсын нутаг дэвсгэрийн гадна үйл ажиллагаа явуулж буй франчайз шилжүүлэгчид хамааралтай. Энэ тогтоолд гадаадын франчайз шилжүүлэгчийн нээлттэй баримт бичгийн өмнө гүйцэтгэх шаардлагатай үүргүүдийг голчилж тусгасан байна. Үүнд:

- а) Гэрээ байгуулахаас 30-аас доошгүй өдрийн өмнө тухайн франчайз хүлээн авагчид гэрээний бүх баримт бичиг болон хавсралт баримт бичгүүдийн хамт хүргүүлэх шаардлагатай. Мөн түүнчлэн энэ хугацаанд франчайз шилжүүлэгч нь муж, хот тус

бүрт үйл ажиллагаа явуулж буй франчайз хүлээн авагчдын жагсаалт болон тэдний худалдаатай холбоотой мэдээллүүдийг франчайз хүлээн авагчид хүргүүлнэ.

- b) Тухайн Франчайз хүлээн авагчийн хүсэлтийн дагуу франчайз шилжүүлэгч нь 20-оос доошгүй тооны үйл ажиллагаа явуулж буй франчайз хүлээн авагчдын холбоо барих мэдээлэл болон шүүх үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллүүдийг франчайз хүлээн авагчид хүргүүлнэ.
- c) Тухайн Франчайз хүлээн авагчийн хүсэлтийн дагуу франчайз шилжүүлэгч нь гэрээтэй холбоотой бүх мэдээлэл, бусад хавсралт баримт бичгүүдийн хуулбарыг Итали хэл дээр франчайз хүлээн авагчид хүргүүлнэ.

2.3. Бразил улс

Тус улсад 1900 орчим франчайзийн сүлжээг 86,400 нэгж хэрэгжүүлдэг ба энэ тоогоороо дэлхийд 4 дүгээрт ордог. Гадаад улс орнуудын франчайзийн сүлжээний 50 орчим хувь нь АНУ, 8.8 хувь нь Испани, 7.8 хувь нь Аргентин зэрэг орнуудаас орж ирдэг.

Бразилийн 8955/94 тоот бие даасан хуулиар тус улсын франчайзийн систем болон түүнтэй холбогдох асуудлуудыг зохицуулдаг.

Энэ хуулийг ерөнхийдөө франчайз шилжүүлэгч болон франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/-ийг дангаар тусгасан гэж үздэг ба дээрх ангиллын дагуу тус хуулийн давуу ба сул талуудын харьцуулалтыг хийж Хүснэгт-2-оор оруулав.

Хүснэгт 2.

№	Хуулийн заалтууд	Давуу тал	Сул тал
1	<p><u>Франчайз шилжүүлэгчийн эрх, үүрэг</u></p> <p>Тус хуулинд франчайз шилжүүлэгчийн үүргийн талаар 3, 4 дэх заалтад тусгасан байна. Үүнд:</p> <p>- Заалт 3-т "Франчайз шилжүүлэгч нь франчайзийн системийг хэрэгжүүлэхээр сонирхож байгаа бол франчайз хүлээн авагчийг франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/-ээр хангах ба энэхүү мэдэгдэл нь тодорхой, ойлгомжтой, бичгийн хэл дээр доорх мэдээллийг заавал багтаасан байна" гэж заагаад 15 зүйлээр тодорхойлон тусгасан байна.</p>	<p>- Франчайзийн системд Франчайз шилжүүлэгчийн үүрэг нэлээд чухал байдаг гэдгийг дээр дурьдсан ба заалт-3 нь франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчийг франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/-ээр хангах үүргийг зааж, франчайзийн системийн мэдэгдэлд тусгах ёстой мэдээллүүдийг хуулиар зааж өгсөн нь франчайзийн үйл ажиллагаа тодорхой байх, франчайз хүлээн авагчийг эрсдлээс хамгаалах зэрэг ач холбогдолтой.</p>	<p>- Франчайз шилжүүлэгчийн үүргийн хувьд тусгагдаагүй зүйл нь тухайн оролцогч талд өөрт нь тавигдах шаардлага бөгөөд үүнийг хуульчлаагүй нь тус хуулийн сул тал болж байна. Жишээ нь:</p> <ul style="list-style-type: none"> • франчайз шилжүүлэгч нь ажиллуулж байгаа нэгжийн тоо, • тухайн бизнесийн үйл ажиллагааг эрхэлж байгаа хугацаа, туршлага, • бараа үйлчилгээний тэмдэг, бусад тодорхойлох хэв шинжүүдийг өмчлөх ба ашиглах хууль ёсны эрх гэх мэт ерөнхий шаардлага байдаг.

	<p>- Заалт 4-т франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчид мэдэгдэл хүргэх хугацааг заахдаа “франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/ нь франчайзийн гэрээ, дэд гэрээний гүйцэтгэлээс өмнө болон франчайз хүлээн авагчаас франчайз шилжүүлэгч, эсвэл тэдгээртэй холбоотой компани, хувь хүнд төлбөр төлөхөөс 10-аас доошгүй өдрийн өмнө хүргэгдэнэ” гэж үүрэгжүүлсэн.</p>	<p>- Хугацааг зааж өгч, франчайз шилжүүлэгчийг үүрэгжүүлсэн нь давуу талтай.</p>	<p>- Гэхдээ энэхүү хугацааг 10 хоногоор тогтоож өгсөн нь франчайз хүлээн авагчийн хувьд шийдвэр гаргахад маш богино хугацаа тул эрсдэлтэй. Нөгөө талаас энэ хугацаа нь амьдралд хэрэгжиж чаддаггүй.</p>
	<p>- Франчайз шилжүүлэгчийн эрх</p>		<p>- Франчайз шилжүүлэгчийн эрх тусгагдаагүй нь тус хуулийн сул тал.</p>
2	<p><u>Франчайз хүлээн авагчийн эрх, үүрэг</u></p> <p>- Заалт 4-ийн догол мөрөнд: “хэрвээ хуулийн баримтбичгийн заалтуудыг зөвшөөрөхгүй бол франчайз хүлээн авагч нь гэрээнд өөрчлөлт оруулах, төлбөрийн хэмжээг бууруулах, инфляцийн хэлбэлзэл, хадгаламжийн эх үүсвэрт учирч болох эрсдлүүдийг тусгах талаар шаардах эрхтэй” гэсэн франчайз хүлээн авагчийн эрхтэй холбоотой ганц заалт тусгагдсан ба үүнд нь Заалт 7-оор хязгаарлалт тавигдсан. Энэ нь “заалт 4-ийн догол мөрд заасан заалт нь франчайз шилжүүлэгч Франчайзийн системийн мэдэгдэл /FOC/-д буруу мэдээлэл оруулсан, мөн хуулийн хэрэгжилтэнд нийцэхгүй тохиолдолд хэрэглэгдэнэ” гэж оруулсан.</p>	<p>- заалт 7-оор хязгаарлагдсан хэдий ч франчайз хүлээн авагчид гэрээнд өөрчлөлт оруулах эрхийг зааснаараа франчайз шилжүүлэгчийг хуулиас давсан шаардлага тавихгүй байх нөхцлийг бүрдүүлж байна.</p>	<p>- Заалт 4-ийн догол мөрөөс өөрөөр франчайз хүлээн авагчийн эрхийг тусгаагүй нь тус хуулийн сул тал.</p> <p>- Франчайз хүлээн авагчийн үүргийн талаар тусгаагүй нь тус хуулийн сул тал. Жишээ нь;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Франчайзийн үйл ажиллагааны өсөлт хөгжилтийг дэмжих, сүлжээний онцлог шинж, нэр хүндийг хамгаалахын төлөө хүчин чармайлт тавих, • санхүүгийн тайлан мэдээг үнэн зөвөөр гаргаж өгөх, • ажлын байранд нэвтрэн орох, бүртгэлтэмдэглэлтэй танилцах боломжийг Франчайз шилжүүлэгч болон төлөөлөгчид нь олгох, • Франчайз шилжүүлэгчийн олгосон ноу-хауг гэрээний үргэлжлэх хугацаанд болон дуусгавар болсны дараа нууцлах, • Төлбөр тооцоог хугацаанд нь бүрэн хийх гэх мэт нийтлэг үүргүүд тусгаагүй. <p>Франчайз хүлээн авагчид тавигдах шаардлагууд нь ерөнхийдөө Франчайзийн системийн мэдэгдлээр илэрхийлэгдэж байна.</p>

3	<p><u>Франчайзийн системийн үндсэн баримт бичгүүд:</u> <u>Франчайзийн гэрээ</u> -Франчайзын гэрээтэй холбоотой заалт 6-д “Франчайзийн гэрээ нь 2 талын гэрчүүдийг байлцуулан бичгээр үйлдэгдэж, баталгаажуулагдах ба бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлснээр хүчин төгөлдөр болно” гэсэн нэг заалттай.</p> <p><u>Франчайзийн системийн мэдэгдэл.</u> - Заалт 3-ийн 1-15 дахь заалтуудаар Франчайзийн системийн мэдэгдэл /FOC/-ийн шаардлага, нөхцлүүдийг заасан.</p>	<p>- Гэрээнд зөвхөн 2 тал гарын үсэг зурснаар баталгаажих биш, эрх бүхий бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлснээр хуулийн баримт бичиг болно гэдгийг зааж өгснөөрөө давуу талтай.</p> <p>- Франчайзийн системийн мэдэгдэл /FOC/-ийг нэлээд нарийвчлан, дэлгэрэнгүй зааж өгснөөрөө тус улсын хуулийн давуу тал оршино.</p>	<p>- Заалт 6-аас өөрөөр франчайзийн гэрээний шаардлага, нөхцөл, ерөнхий стандартуудыг хуулиндаа тусгаагүй</p>
4	<p><u>Хариуцлага</u></p>	-	<p>- Хариуцлагын тогтолцоог огт тусгаагүй.</p>
5	<p><u>Бүртгэлийн систем</u> - Франчайзийн бүртгэлийн системтэй холбоотой 3-13 дахь заалтад “Бразилын Үйлдвэрлэлийн Өмчийн Үндэсний Институтэд бүртгүүлэх нөхцлүүд” гэж заасан.</p>	<p>- Франчайзийн үйл ажиллагаанд нэгдэн орох талаар бүртгэлийн байгууллагад бүртгүлэх шаардлага нөхцлийг хуулинд тусгаагүй ч Франчайзын системийн мэдэгдэлд тухайн шаардлага нөхцлүүдийг тусгах талаар хуульчилж өгснөөрөө давуу талтай.</p>	<p>- Бүртгэлийн байгууллага болон бүртгэлийн системийн талаар бүрэн хуульчлаагүй.</p>
6	<p><u>Бусад</u> - Заалт 2. Франчайз гэдэг нь франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчид худалдааны тэмдэг, патент ашиглах эрх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээний нийлүүлэлтийн бүрэн болон хэсэгчилсэн онцгой эрх, түүнчлэн үйл ажиллагааны хэрэгжүүлэлт, бизнесийн удирдлагын технологи, франчайз шилжүүлэгчийн үйл ажиллагааны зарчмыг ашиглах эрх зэргийг шилжүүлэхдээ ямар нэг хөдөлмөрийн харилцаанд үндэслэхгүйгээр шууд ба шууд бус дэмжлэгтэй оролцдог агуулга бүхий тогтолцоо юм.</p>	<p>- Франчайз гэж юу вэ гэдгийг Заалт 2-оор тодорхойлж өгсөн.</p>	<p>- Хуулийн бусад нэр томъёоны талаар хуулинд тусгаагүй.</p>

Дээрх харьцуулалтаас Хятад улсын франчайзийн системийн эрх зүйн зохицуулалтанд франчайзийн гэрээ, франчайзийн системийн мэдэгдэл, франчайзийн бүртгэл, оролцогч талуудын хариуцлага зэргийг аль алиныг нь тусгахыг зорьсон бол Итали улс франчайзийн гэрээний талаар түлхүү тусгаж, Бразил улс франчайзийн системийн мэдэгдлийн талаар илүү тусгасан байна.

Судалгаанаас үзэхэд, Монгол улсад Франчайзийн харилцааны эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхдээ дараах 6 багц асуудлыг анхаарч, хуулийн төсөлд тусгах нь зүйтэй гэж үзэж байна. Үүнд:

- Франчайз шилжүүлэгчийн эрх үүрэг
- Франчайз хүлээн авагчийн эрх үүрэг
- Франчайзийн системийн үндсэн баримт бичгүүд /франчайзийн системийн мэдэгдэл, франчайзийн гэрээ/
- Хариуцлага
- Бүртгэлийн систем
- Бусад

Судалгаанд хамрагдсан орнуудын хууль эрх зүйн орчны давуу болон сул талыг харьцуулахдаа дээрх 6 асуудлын хүрээнд объектив болон субъектив шинжтэй харилцааг хэрхэн зохицуулсаныг ерөнхийд нь харьцуулсан ба өөрөөр хэлбэл, асуудлыг иж бүрэн зохицуулсан эсэх талаарх үнэлгээний хэмжүүр болгон ашигласан гэж үзэж болно.

Хавсралт.

БРАЗИЛИЙН ФРАНЧАЙЗИЙН ХУУЛЬ /Brazilian Law No.8, 955/94/

/Албан бус орчуулга/

Заалт 1. Франчайзийн гэрээ нь энэ хуулиар зохицуулагдана.

Заалт 2. Франчайз гэдэг нь франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчид худалдааны тэмдэг, патент ашиглах эрх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээний нийлүүлэлтийн бүрэн болон хэсэгчилсэн онцгой эрх, түүнчлэн үйл ажиллагааны хэрэгжүүлэлт, бизнесийн удирдлагын технологи, франчайз шилжүүлэгчийн үйл ажиллагааны зарчмыг ашиглах эрх зэргийг шилжүүлэхдээ ямар нэг хөдөлмөрийн харилцаанд үндэслэхгүйгээр шууд ба шууд бус дэмжлэгтэй оролцдог агуулга бүхий тогтолцоо юм.

Заалт 3. Франчайз шилжүүлэгч нь франчайзийн ситемийг хэрэгжүүлэхээр сонирхож байгаа бол франчайз хүлээн авагчийг франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/-ээр хангах ба энэхүү мэдэгдэл нь тодорхой, ойлгомжтой, бичгийн хэл дээр доорх мэдээллийг заавал багтаасан байна.

1. Товч түүх, холбоо, нийгэмлэгийн төрөл, франчайз шилжүүлэгч корпорацийн бүтэн нэр, түүнтэй шууд холбоо бүхий компаниудын нэр, хаяг
2. Франчайз шилжүүлэгч корпорацийн өмнөх 2 жилийн тайлан баланс, санхүүгийн үзүүлэлтүүд
3. Франчайз шилжүүлэгчийн хуулиар эзэмшиж буй эрхийн үнэн зөв тайлбар, үйл ажиллагаатай холбоотой хяналтын компаниуд, худалдааны тэмдэг, патент, зөвшөөрөгдсөн эрх эзэмшигчид болон тэдгээрийн дэд франчайзер, франчайз системийн тулгамдаж буй асуудал эсвэл дээрх эрхэд хориг саад болж байгаа үйл ажиллагааны талаар
4. Франчайзийн дэлгэрэнгүй тайлбар, франчайз хүлээн авагчийн хэрэгжүүлэх бизнес, үйл ажиллагааны ерөнхий тайлбар
5. Франчайз хүлээн авагчийн туршлага, боловсролын түвшин, бусад шинж чанарын талаар заах шаардлагатай бол энэ талаарх шаардлага

6. Үйл ажиллагаа болон бизнесийн удирдлагад франчайз хүлээн авагчийн шууд оролцооны талаарх шаардлага
7. Техникийн үзүүлэлтүүд:
 - a) Эрх худалдан авах, франчайзыг хэрэгжүүлэх, үйл ажиллагааг эхлүүлэхэд шаардагдах анхны хөрөнгө оруулалтын тооцоо
 - b) Анхны гишүүнчлэлийн төлбөрийн хэмжээ болон франчайз, бондын төлбөр
 - c) Ажлын байр, тоног төхөөрөмж болон анхны нөөц хөрөнгийн төсөөлсөн өртөг, түүнчлэн төлбөрийн нөхцлүүд
8. Франчайз хүлээн авагчаас франчайз шилжүүлэгч болон 3-дагч эдгээдэд төлөх тогтмол хугацаатай төлбөрүүд болон бусад төлбөр тооцооны тухай тодорхой мэдээллийг тооцоололд үндэслэн тус тусд нь тэдгээрийн зорилго, шинж, онцгойлсон байдал зэрэг төстэй байдлаар нь мэдээллийг нарийвчлан тодорхой заана. Үүнд:
 - a) Франчайзийн систем, худалдааны тэмдэг ашиглах хугацааны, эсвэл франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчид үзүүлж байгаа үр ашигтай үйлчилгээ үзүүлсний төлбөр
 - b) Тоног төхөөрөмж болон ажлын байрны түрээс
 - c) Зар сурталчилгаа, түүнтэй адилтгах төлбөр
 - d) Даатгалын хамгийн доод хэмжээ
 - e) Бусад төлбөрүүд
9. Тухайн сүлжээг ашиглаж байгаа, өмнөх 12 сарын туршид тус сүлжээг ашиглаж байсан бүх франчайз хүлээн авагч, дэд франчайз хүлээн авагч, дэд франчайз шилжүүлэгчдийн нэр, хаяг, утасны дугаар бүхий иж бүрэн жагсаал
10. Газар нутгийн хувьд тодорхойлогдсон байх ёстой мэдээллүүд нь:
 - a) Франчайз хүлээн авагчийн онцгой нөхцөлд франчайз шилжүүлэгчээс баталгаа гаргах, тодорхой үйл ажиллагааны нутаг дэвсгэрт хөнгөлөлт үзүүлэх зэрэг ямар нөхцөлд байгаагаас хамаарах
 - b) Франчайз хүлээн авагч нь тухайн нутаг дэвсгэрээс гадагш бүтээгдэхүүн борлуулах, үйлчилгээ үзүүлэх зөвшөөрөлтэй, эсвэл франчайз хүлээн авагч нь экспортын зөвшөөрөлтэй
11. Франчайзийн хэрэгжилт, үйл ажиллагаа, удирдлагад шаардагдах бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний эрх олж авах франчайз хүлээн авагчийн үүргийг тодорхой, нарийвчлан заасан мэдээлэл, франчайз шилжүүлэгчээс заасан бэлтгэн нийлүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчийг хангах бэлтгэн нийлүүлэгчийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл
12. Франчайз шилжүүлэгчээс франчайз хүлээн авагчид санал болгосон холбогдох тайлбарт:
 - a) Удирдлага хяналтын холбоо
 - b) Ашиглалтын болон бусад холбогдох зааварчилгаа
 - c) Франчайз хүлээн авагч талын ажиллагсдад хийх сургалтын программ
 - d) Франчайзийн гарын авлага
 - e) Франчайзийг суурьлуулахад хамрах ажлын талбарын сонголт, шинжилгээ хийх тусламж
 - f) Франчайз хүлээн авагчийн ажлын байрны зохион байгуулалтын схем болон архитекторын зураглал
13. Бразилын Үйлдвэрлэлийн Өмчийн Үндэсний Институтэд бүртгүүлэх нөхцлүүд- /худалдааны тэмдэг, патентыг хэн ашиглаж байгаа бүртгэл/
14. Франчайзийн гэрээ дуусгавар болсны дараах франчайз хүлээн авагчийн нөхцөл байдлын талаар
 - a) франчайзийг ашигласны үр дүнд хүртэх боломжтой ноу-хау болон үйлдвэрлэл үйлчилгээ
 - b) Үйл ажиллагааны хэрэгжүүлэлт нь франчайз шилжүүлэгчийн үйл ажиллагаатай өрсөлдөхүйц
15. Стандарт гэрээний загвар болон хэрвээ энэ нь франчайз шилжүүлэгчээс батлагдсан стандарт франчайзийн дэд гэрээтэй тохиолдолд гэрээг дан бичвэр /full text/-ээр хийж, нэмэлт хавсралтууд болон хугацааг оруулна.

Заалт 4. Франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/ нь франчайзийн гэрээ, дэд гэрээний гүйцэтгэлээс өмнө болон франчайз хүлээн авагчаас франчайз шилжүүлэгч, эсвэл тэдгээртэй холбоотой компани, хувь хүнд төлбөр төлөхөөс 10-аас доошгүй өдрийн өмнө хүргэгдэнэ.

Sole paragraph: Хэрвээ хуулийн баримт бичгийн заалтуудыг зөвшөөрөхгүй бол франчайз хүлээн авагч нь гэрээнд өөрчлөлт оруулах, төлбөрийн хэмжээг бууруулах, инфляцийн хэлбэлзэл, хадгаламжийн эх үүсвэрт учирч болох эрсдлүүдийг тусгах талаар шаардах эрхтэй.

Заалт 5. Хүчингүй болгосон.

Заалт 6. Франчайзийн гэрээ нь 2 талын гэрчүүдийг байлцуулан бичгээр үйлдэгдэж, баталгаажуулагдах ба бүртгэлийн байгууллагад бүртгүүлснээр хүчин төгөлдөр болно.

Заалт 7. Заалт 4-ийн “sole paragraph”-д заасан заалт нь франчайз шилжүүлэгч Франчайзийн системийн тухай мэдэгдэл /FOC/-д буруу мэдээлэл оруулсан, мөн хуулийн хэрэгжилтэнд нийцэхгүй тохиолдолд хэрэглэгдэнэ.

Заалт 8. Энэ хуулийн заалтууд нь франчайзийн системийг хэрэгжүүлж эхэлсэн, Бразилд үйл ажиллагаа явуулж байгаа бол мөрдөгдөнө.

Заалт 9. Энэ хуулийн зорилгоор, франчайз шилжүүлэгчийн нэр томъёог дэд франчайз шилжүүлэгчид, франчайз хүлээн авагчтай холбоотой заалтууд нь дэд франчайз хүлээн авагчид нэгэн адил хэрэглэгдэнэ.

Заалт 10. Энэ хууль нь нийтлэгдсний дараах 60 хоногоос мөрдөгдөнө.

Заалт 11. Аливаа зөрчилтэй заалтуудыг эргүүлэн цуцална.

* * *

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- “Франчайзийн удирдлагын тухай тогтоол”. БНХАУ-ын засгийн газрын тогтоол. /Regulations on Administering Commercial Franchises/. 2007 он. www.gov.cn/
- “Франчайзийн бүртгэлийн тухай захиргааны журам”. БНХАУ-ын журам. /Administrative Rules for the Record-filing of Commercial Franchises/. 2011 он. <http://www.gov.cn/>
- “Франчайзийн нээлттэй баримт бичгийн тухай захиргааны журам.” БНХАУ-ын журам. /Administrative Rules on Commercial Franchise - Information Disclosure/. 2012 он. www.gov.cn/
- “Франчайзийн тухай хууль”. Итали улсын хууль №129, (Rules on commercial franchising, the Franchising Act/. 2004 он. www.unidroit.org/english/guides/2007franchising/country/italy.htm
- “Франчайзийн тухай тогтоол”. Итали улсын Засгийн газрын тогтоол №204. /Regulation on Commercial franchising , the Franchising Regulation/. 2005 он www.unidroit.org/english/guides/2007franchising/country/italy.htm
- “Франчайзийн хууль” Бразил улсын хууль №8955 /Brazilian Franchise Law/, 1994 он www.franchise.org